

Eduskunnan hallintovaliokunta

Asiantuntijapyyntönnö 5.3.2020

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi turvallisuusselvityslain ja ilmailulain 101 §:n muuttamisesta (HE 1/2020 vp)

Hallituksen esityksessä ehdotetaan turvallisuusselvityslakiin otettavaksi sääntely, joka on tarpeen Euroopan komission antaman ilmailun turvaamista koskevan täytäntöönpanoasetuksen täydentämiseksi. Ehdotetun sääntelyn tavoitteiden osalta ei ole sen vuoksi sinällään huomautettavaa.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan turvallisuusselvityslain nuhteettomuusseurantaan koskevan 51 §:n 1 momenttiin lisättäväksi mahdollisuus yhdistää turvallisuusselvitystietojen rekisterin tietoihin Keskusrikospoliisin järjestäytyneitä rikollisuutta koskevia rikostiedustelutietoja sekä Suojelupoliisin siviili- ja rikostiedustelutietoja, jos alkuperäinen perusmuotoinen turvallisuusselvitys on laadittu lentoaseman turvalvotulla alueella työskentelevästä henkilöstä.

Hallituksen esityksen mukaan esityksen valmisteluun on ollut käytettävissä lyhyt aika, joten esityksessä on pitäydytty tekemään sellaiset lainsäädäntömuutokset, jotka ovat tarpeen komission täytäntöönpanoasetuksesta seuraavien velvoitteiden toteuttamiseksi. Tiedustelutietojen käytön laajentaminen kaikkiin perusmuotoisiin ja laajoihin turvallisuusselvityksiin olisi edellyttänyt huolellista arviota laajennuksen perusoikeus- ja kustannusvaikutuksista. Koska perusoikeusrajoitus ei saa olla laajempi kuin on tavoitteen kannalta välttämätöntä, arvioissa olisi otettava huomioon muun muassa eri turvallisuusselvitystietojen tehtävien kontekstista seuraavat erilaiset tarpeet tiedustelutiedon käyttämiseen.

Pitäytyminen uudessa sääntelyssä vain lentoaseman turvalvotun alueen työtehtäviin on edellä mainituista hallituksen esityksessä kerrotuista syistä ymmärrettävää, mutta tekee sääntelystä samalla epä johdonmukaista. Samankaltaisia tilanteita olisi perusteltua käsitellä lainsäädännössä samalla tavalla. Myös muihin perusmuotoisen turvallisuusselvityksen piiriin kuuluviin työtehtäviin voi liittyä ja varsinkin laajan turvallisuusselvityksen piiriin kuuluviin työtehtäviin liittyy vähintäänkin samantasoisia turvallisuusriskejä kuin lentoaseman turvalvotun alueen työtehtäviin. Toisaalta unionin ilmailun turvaamista koskevan sektorikohtaisen sääntelyn ja kansallisen turvallisuusselvityksiä koskevan laaja-alaisemman sääntelyn johdonmukainen yhteensovittaminen voi olla haasteellista.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan turvallisuusselvityslain nuhteettomuusseurannan perusteella toteutettavia toimenpiteitä koskevan 52 §:n 2 momenttiin lisättäväksi virke, jonka mukaan toimivaltaisen viranomaisen olisi salassapitosäännösten estämättä il-

moitettava turvallisuusselvitystä hakeneelle myös tieto, joka on välttämätön kansalliseen turvallisuuteen kohdistuvan vakavan uhan torjumiseksi, sekä tieto, jonka mukaan on perusteltu syy epäillä henkilön syyllistyneen järjestäytyneen rikollisryhmän toimintaan osallistumiseen tai edistävän järjestäytyneen rikollisryhmän toimia.

Myös lisättäväksi ehdotettua velvoittavaksi muotoiltua tiedustelutietojen luovuttamista koskevaa virkettä sovellettaessa olisi noudatettava soveltuvin osin momentin edellisessä virkkeessä mainittua rajausta ”teosta, joka olisi voinut vaikuttaa turvallisuusselvitystodistuksen antamiseen tai turvallisuusselvityksen sisältöön”. Tiedustelutoiminta on perusluonteeltaan epävarmojen tietojen ja heikkojen signaalien yhdistelemistä. Varmentamatonta tiedustelutietoa ei ole asianmukaista luovuttaa yksilöiden oikeuksiin tai velvollisuuksiin vaikuttavassa päätöksenteossa sellaisenaan käytettäväksi. Tiedustelutietojen luovuttamisen yhdessä korostuvatkin turvallisuusselvityslain 42 §:n 2 momentissa säädetty vaatimukset siitä, että turvallisuusselvitykseen saadaan ottaa salassa pidettäviksi säädettyjä tietoja vain sellaisessa muodossa ja siinä laajuudessa, joka asianomaisessa tapauksessa on tarpeen selvityksen tarkoituksen saavuttamiseksi (vrt. komission täytäntöönpanoasetuksessa tarkoitetut tiedot, jotka mahdollisesti ovat olennaisia arvioitaessa henkilön soveltuvuutta työtehtävään), ja kun on ilmeistä, ettei tiedon antaminen vaaranna valtion turvallisuutta. Turvallisuusselvitystä hakeneen omat edellytykset varmentamattomien tiedustelutietojen merkityksen arvioimiseen ja mahdollisuudet niiden varmentamiseen ovat yleensä hyvin rajalliset. Tietojen luovuttaminen jo tiedusteluvaiheessa voi myös aiheuttaa niiden vastaanottajalle turvallisuusselvityslain 59 §:ssä säädetystä salassapitovelvollisuudesta huolimatta erityisen turvallisuusriskin.

Oman kysymyksensä muodostaa se, miten lentoaseman turvalavotun alueen työtehtäviin rajautuva Keskusrikospoliisin järjestäytynyttä rikollisuutta koskeviin rikostiedustelutietoihin liittyvä nuhteettomuusseuranta toteutetaan käytännössä. Turvallisuusselvityslain 50 §:n 3 momentin mukaan Suojelupoliisi voi antaa turvallisuusselvitysrekisteristä teknisen käyttöyhteyden avulla Keskusrikospoliisille turvallisuusselvityksen hakemista koskevat tiedot niiden yhdistämiseksi epäiltyjen tietojärjestelmän tietoihin järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvien ilmoitusten tekemistä ja sitä koskevaa harkintaa varten. Keskusrikospoliisin on hävitettävä yhdistämisen kautta saadut tiedot välittömästi sen jälkeen, kun tarve ilmoituksen tekemiseen on arvioitu tai ilmoitus on lähetetty Suojelupoliisille. Keskusrikospoliisi voi näin saada turvallisuusselvitysten laatimisevaiheessa teknistä käyttöyhteyttä turvallisuusselvitysrekisteriin käyttämällä tiedon arvioinnin kohteeksi otettavista tapauksista.

Kimmo Hakonen
Tiedusteluvalvontavaltuutettu